

UNIVERZITA KARLOVA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Studie: „Koronavirus reformuje školství. Škola musí v době koronavirové přijít za žáky domů“

(Pedagogická praxe v mimoškolních aktivitách žáků 1. stupně ZŠ)

Vypracovala: Alena Bednářová

Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ, KS

Ročník: 1.

Vyučující: Mgr. Jana Krátká

Datum: 12. 3. 2021

Na tento předmět jsem se znovu přihlásila z důvodu nemožnosti plnění praxe v klasické družině. Poprvé jsem se totiž těšila na praxi v místní družině, kam jsem chodila jako malá, a kde učí stále stejné učitelky a vychovatelky. Chtěla jsem tedy vědět, jak se situace zde po tolika letech změnila. Nicméně s druhou vlnou koronaviru, která přišla v září/říjnu loňského roku jsem dala přednost plnění v krizově zřízené družině při FN Motol, což mi přišlo jako lepší varianta, s tím, že mohu někomu pomoci. Byla jsem sice vhozena do situace „porad' si sama,“ neboť jsem doposud neměla žádnou učitelkou či vychovatelskou praxi (kromě vlastních dětí – aktuálně 3,5 roku a 1,5 roku), ale pomoc v družině mě velmi bavila. Dosti se, dle mé představy, lišila od standardní družiny, ale nebyla jsem dostatečně způsobilá popsat v čem. Chtěla jsem tedy tento semestr využít plnění praxe opět v místní družině, nicméně tentokrát mi to překazila třetí vlna koronaviru. Motolská družina stále běží, nicméně tím, že mám zavřenou školku i pro svého syna, tak ji nemohu z důvodu nemožnosti hlídání navštěvovat. Zvolila jsem tedy, ač velmi nerada, variantu individuálních úkolů.

Ráda bych se v oblasti tématu zaměřila na problematiku malotřídek v době koronakrizy. Asi především proto, že jedna z nich je i u nás v obci, ale také proto, že byly tak nějak ve všech vlnách trochu opomíjeny a neměli přímo nastavené hranice a požadavky ze strany vlády, a také z toho důvodu, že v jedné z nich působí kamarádka, od které nějaké informace čerpám. Tím, že nejsem vůbec z oboru, a mé děti jsou ještě malé, tak jediné zkušenosti, kterými disponuji jsou z dob mého dětství, jelikož jsem právě bývalým žákem malotřídky a plnění náslechové praxe tamtéž.

Malotřídky měly a i nyní mají velmi obtížnou situaci, na mnohá řešení zůstaly zcela samy. Malotřídky se vyskytují na místech, kde není tolik dětí, tedy především na vesnicích, či odlehlejších místech, kam se sjíždějí děti z okolních vesnic. Dá se tedy předpokládat, že žáci v nich, a jejich rodiny, nedisponují buď vyššími příjmy, dostatečným připojením, dostatkem zařízení pro online výuku, či znalostmi o aplikacích, ve kterých výuka probíhá, nebo dokonce vícero problémů dohromady. Navíc většina těchto škol samotných není vybavena dostatečnou informační a komunikační technikou. Nedávno jsem se shodou okolností dostala k článku, který má slova potvrzuje, a zároveň jsem jej použila i jako oficiální zdroj pro mou studii. Jedná se o článek v Učitelských novinách – Malotřídky se ocitly ve stínu. Zároveň jsem se v tomto článku také dozvěděla, že malotřídky jdou psát i s dlouhým „á,“ což mě velmi překvapilo. ☺

V článku je popsána problematika distančního vzdělávání několika škol. Pokusím se shrnout jejich konkrétní chování a vybavení v době covid vln:

- Jedna z nich, která je na Klatovsku má 55 žáků ze 6 blízkých obcí. Ředitel uvádí, že je velmi poučila první jarní vlna, a tak se dopředu připravili na další, i po ujištění ministerstva, že od září se bude již vyučovat normálně. Zajistili si proškolení v oblasti ICT, zorganizovali individuální lekce pro rodiče, učitele i děti, aby všichni věděli, co se bude dít, v případě další vlny. Zároveň již v září zasílali rodičům žáků dopředu tzv. manuál, co mají dělat, když dojde k opětovnému uzavření škol. Škola jako taková měla k úkolům zřízenou webovou schránku, tak také schránku na plotě školy, kam učitelé dávali do obálek se jmény žáků úkoly v papírové podobě, které si po obdržení SMS rodiče vyzvedli. Zavedli určitá časová pravidla pro online výuku a konzultace, nicméně poměrně často nebyly dodržovány ze strany rodičů, díky práci.
- Další škola je na Pelhřimovsku, kam chodí celkem 13 žáků ze 4 vesnic. Zde používali jako hlavní komunikační prostředek mobilní telefon a bednu před školou k předávání úkolů. Online vyučovali jen sporadicky, a to zejména čtvrtáky, kteří jim v podzimní vlně již chyběli. Zde uvádí velké sociální rozdíly v rodinách, i když naopak zmiňují, že i v těchto rodinách byla pomoc rodičů dětem s výukou zabezpečena. Počítače neměli všichni, takže pracovali prostřednictvím aplikace WhatsApp, přičemž bylo nutné rozdělit žáky po 4, neboť to je maximum pro společný videohovor v této aplikaci. Uvádí, že by rádi přešli na MS Teams, kdy by je jeden tatínek žáka zaškolil, ale mají problém s připojením, takže případnou další výuku zvažují.
- Třetí škola na Bruntálsku, která neuvádí počet žáků mě zaujala, protože i přestože při jarní vlně covidu nabízela online výuku prostřednictvím Skypu, tak o ni nebyl velký zájem a většina rodičů odmítla a dala přednost mailovému zasílání úkolů. Při druhé vlně se postupně přihlašovalo již čím dál tím více rodičů, zřejmě zejména proto, že se problematika týkala i čerstvých prvňáků, kteří ještě neměli návyky školy. Zvolili zde především individuální výuku, kde se každému dítěti věnovali 30 minut a zaměřili se jen na hlavní předměty – matematiku, český jazyk a angličtinu. V pondělí posílali úkoly a zbylé čtyři dny probíhala online výuka.
- Předposlední školou je malotřídka na Znojemsku, kterou navštěvuje 16 žáků. Pan ředitel převzal školu ve stavu, kdy kompletně chyběl jakýkoliv IT systém. Pomoc se jim dostala především od firem, které jim nabídly nějaké programy. Na podzim už byli připraveni s programy MS Teams a elektronickými žákovskými knížkami. Fungovali systémem 30 minut náročnější předmět a poté lehčí - třeba vlastivěda. Následně měli

žáci čas na samostatnou práci, kterou učitelé po hodině kontrolovali. Rodičům, kterým chybělo vybavení nakonec zajistili i tablety či notebooky.

- Poslední zmíněná malotřídka je u hranic s Polskem s celkem 34 žáky, kterou první vlna zastihla o prázdninách, a navíc v době karantény ředitelky. Učitelky si tedy samy vytvořily samostatně svůj týdenní program a později předávali rodičům denní instrukce. Docházelo i k tomu, že učitelky rozvázely materiály dětem na kole a věšely v igelitové tašce na kliku domu. Možnost prázdné školy využili alespoň k její dlouhodobě plánované rekonstrukci. Na druhou vlnu již byli připraveni lépe, měli nové webové stránky a online již učili všechny žáky pomocí Google Meet a interaktivních učebnic s internetovým vysíláním. Navíc se žáci věnovali i chvályhodným aktivitám, jako jsou dopisy seniorům či pečením pro zdravotnický personál, či domov důchodců, což mě při čtení článku neskutečně dojalo.

Ze všech těchto škol tedy vyplývá to, že nikde nebylo dáno, jak učit, s jakou konkrétní pomocí. Jak jim stát pomůže k nákupu jaké techniky, případně domluví nějakou nižší cenu, nic. Nehledě na zvýšené náklady na diktované podmínky hygieny, po návratu žáků do tříd, které školy hradily ze standardního nenavýšeného rozpočtu. Každá škola, nejen malotřídka, si tedy musela pomoci sama. Dále je možné si z výše uvedeného všimnout, že každá škola použila naprosto jinou koncepci výuky s ohledem na konkrétní potřeby žáků a jejich rodičů. Vycházeli jim vstříc jak časově, tak formou výuky. Je zde více než kde jinde vidět, jak profese učitele není jen obyčejnou prací, ale opravdu posláním, podobně jako například profese doktora.

U malotřídek je problém v tom, že nějaká nařízení na to, kdo má a nemá chodit do školy, jsou psána pro velké městské školy. V období, kdy měli chodit prvňáci a druháci, tak některá malotřídka otvírala dveře i dalším ročníkům, které právě s první a druhou třídou byly spojené, neboť u nich se jednalo o jeden kolektiv. Naopak některé malotřídky kolektiv rozdělili a zůstali opravdu jen uvolněné ročníky. Stejně problematické bylo otevření družin a školek. Většina malotřídek je totiž zároveň spojena s mateřskými školami, takže docházelo k problémům, kdo do nich může a kdo nikoliv, nicméně to už není problematika toho, jak dostat školu k žákům.

Myslím si, že většina škol i učitelů si více, než kdy předtím, uvědomila, jak je ICT v dnešním světě nutnou součástí a jak, i navzdory tomu, že se někomu nelíbí sedící děti před monitory, televizemi, tablety i mobily, dokáže v době nepřítomnosti ve škole pomoci. Mnozí učitelé, zejména starší ročníky, měli toto období velice těžké, což je znát i na vysokoškolských

předmětech, kde se dá předpokládat, že spolupráce s počítačem je nutností. Nicméně na základních školách pracuje velké množství starších učitelů a učení se novým aplikacím přináší řadu problémů, nedivím se tedy, že hodně z nich se raději pokusila o zadání úkolů pomocí emailů, či webových stránek (kde se dá předpokládat, že materiály nahrával člověk z prostředí IT) a osobní konzultace nahradili komunikací přes telefon v méněpočetných skupinách. První vlna covid situace byla více v rukou jednotlivých učitelů, kteří se snažili předat žákům co nejvíce všemi prostředky, které aktuálně znali. Druhá vlna byla již zřejmě v kompetenci zejména vedení školy, tedy ředitelů, a ředitelek, kteří museli zajistit řádné proškolení učitelů k online výuce, sehnat techniku, programy a celkově systém hodnocení a ukládání úkolů tak, aby více odpovídal distanční formě výuky, než nouzovému učení, jak tomu v mnoha případech, zejména při první vlně covidu, bylo.

Z pravidelného sledování zpráv ohledně covidu a školství jsem zaslechla mnoho stížností na to, jak je pro prvostupňové děti, a zejména pro první ročníky toto období obtížné. Nemohu se rozhodnout, zda preferovat papírovou formu výuky, jak to mnoho škol udělalo – bedna, či schránka před školou, případně tisk z emailu a odevzdávání scanů emailem, či učit online a zaměřit se na pravidelné setkávání přes monitory. Pro takto malé děti bez vlastního názoru na vzdělávání, uvědomění si nutnosti informací, či jen „papíru,“ který potřebuji k vykonávání určité profese, to musí být neskutečně obtížné. Papírová forma je mi tedy asi bližší, ačkoliv setkání se alespoň přes video je také pozitivní, zřejmě tedy kombinace obojího. Na jednu stranu jsem ráda, že nejsem v kůži učitele, který se se situací musí vypořádat, na druhou stranu jsem ráda, že nemám aktuálně školou povinné dítě, neboť zcela nahradit klasickou výuku tímto systémem není možné. Vynaložený čas na obou stranách nepřináší dle mého názoru bohužel kýžený výsledek.

Opačně však musím říci, že mi většina online předmětů na Pedagogické fakultě naprosto vyhovuje, už jen díky neskutečně velkému ušetření času dojížděním, což se při kombinované formě studia velmi cení. Závěrem bych tedy chtěla podotknout, že ne vždy je nemožnost prezenční formy studia na škodu. Samozřejmě předpokladem úspěchu je však určitý věk žáka (dle mého od střední školy, kam již děti chodí dobrovolně). Myslím si, že hodně předmětů se dají učit i jinak, a online výuka je naprosto dostačující. Dovolím si tedy předpovědět, že několik předmětů, nebo alespoň jejich částí pro kombinovanou formu studia už zůstane online i po otevření škol. Nehledě na to, že mnoho předtočených přednášek, prezentací, či dalších materiálů – nácviků hry na hudební nástroj, vysvětlení látky, předvedení pokusů atp. se mohou používat i nadále. Bylo by škoda nezúročit i v dalších letech vynaložené

náklady na jejich zhotovení, ať se jedná o nápad, koncept, čas, či finanční náročnost. Čas osobního setkání lze pak využít zcela jinak a možná efektivněji.

Zdroj:

ŠTEFFLOVÁ, J., *Málotřídky se ocitly ve stínu*. Učitelské noviny 2/2021, roč. 124, 12. ledna 2021, s. 12-14